

Regeringskansliet-Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se, s.hc@regeringskansliet.se

kopia Kalle.brandstedt@regeringskansliet.se

Tandvårdsreformen: Ett hot mot svensk tandteknik

Remissvar från Sveriges Tandteknikerförbund på remiss av SOU 2024:70

Tiotandvård diarienummer S2024/01892

Ordet "katastrof" är ingen överdrift när man diskuterar den nya tandvårdsreformen och dess inverkan på tandtekniska företag i Sverige. Denna reform riskerar att leda till en dramatisk nedgång för svensk tandteknik. De temporära ersättningar som planeras för det kommande året kommer att påverka vården kraftigt, då efterfrågan på permanenta protetiska arbeten från vår största kundgrupp, 67+, sannolikt kommer att minska drastiskt, uppskattningsvis med upp till 80 procent. För oss innebär det permitteringar, uppsägningar och ett förutspått bortfall på 30 till 40 procent, eller till och med mer, av kåren som kommer att stå helt utan arbete.

Det finns två särskilt problematiska punkter i reformen:

1. Lång tid mellan information och genomförande

En av de mest kritiska bristerna i reformen är att tidsspannet mellan informationen till patienter och det faktiska genomförandet är alldeles för långt. Enligt tandvårdsutredningens förslag ska patientkostnaderna för personer över 67 år sänkas från 1 juli 2026 – men redan nu informeras patienter om denna kommande förändring.

Redan i dag märker vi av avbokningar från nämnda grupp. Resultatet blir en stor minskning av tandtekniska uppdrag fram till dess, eftersom patienter väljer att avvakta med sin behandling för att få tillgång till subventionerna. Effekten på branschen blir direkt förödande, med en uppskattad mer än halvering av uppdrag för tandtekniker under 2025 och 2026.

Vi har sett liknande effekter tidigare, exempelvis 1974, då ett förhandsbesked om billigare tandvård lamslog branschen i flera månader. Historiskt har vi också upplevt liknande situationer vid reformerna under tidigt 80-tal och 1996 och 2008. Varje gång som reformer har aviserats långt i förväg har det lett till en temporär kollaps, följt av en överbelastning när reformen väl trätt i kraft – en cykel som inget företag eller anställd mår bra av.

2. Prisreglering och risk för ökad import från låglöneländer

Den andra allvarliga svårigheten med reformen är prisregleringen, som kommer att sätta ett tak på tandvårdsstödet. Detta pristak riskerar att pressa priserna på svensk tandteknik till en nivå där det inte längre är hållbart att producera.

Tandvårdsstödet kommer i stället troligtvis att användas för att köpa in billigare tandtekniska produkter från länder med lägre löner och enklare produktionskrav. I praktiken innebär det att vi subventionerar importerad tandteknik från tredje land – ofta från Asien, där produkterna inte behöver följa det europeiska regelverket MDR 2017/745. Den förordning som säkerställer kvalitets- och säkerhetsstandarder i produktionen med dokumentationer, spårbarhet och mycket mer. Se också den så kallade IPI-förordningen.

Vid en eventuell prisreglering kommer billiga insatsmaterial att efterfrågas, inte originalprodukter. I dag finns tusentals olika produkter till olika pris och kvalitet med olika riskfaktorer. Detta kommer garanterat att äventyra patientsäkerheten.

Med ett fast pris får inte heller patienten någon möjlighet att välja en dyrare kvalitativ produkt som i längden är mer kostnadseffektiv. Patienten får alltså inte delta i vårdplaneringen utan blir erbjuden en ”standardprodukt”.

Att stötta importerad tandteknik med våra skattemedel är jämförbart med att subventionera importerade bilar från Kina, vilket vi naturligtvis inte gör i Sverige. Tyvärr är detta något vi har tvingats göra inom tandtekniksektorn i flera år.

Svensk tandteknik har genomgått en stor utveckling under de senaste 15 åren och svenska tandtekniker har lyckats hålla priserna för en tand på ungefär samma nivå som år 2000. Trots detta hotas våra arbeten. Medan vi kämpar för att upprätthålla konkurrenskraftiga priser och möta höga kvalitetskrav har den årliga tillsynsavgiften från Läkemedelsverket (LV) stigit från 2150 kr till 30 000 kr sedan 2022 – en orimlig kostnadsökning. Enligt MDR bör tillsyn ske vart femte år, vilket innebär att alla registrerade tandtekniska företag i Sverige tvingas betala cirka 150 000 kr för en inspektion som utförs på några få timmar.

Det är också viktigt att betona att en övergång till importerad tandteknik påverkar den gröna omställningen negativt. I dag sker transporter mellan svenska tandläkare och tandtekniker inom landet, fram och tillbaka. Om tandteknik i stället importeras krävs transport från tillverkningslandet via flyg, tåg och bil, en transportökning på upp till nio gånger.

För att skydda svensk tandteknik skulle det vara gynnsamt om subventionerna enbart fick användas för produkter tillverkade inom EU, där MDR 2017/745 gäller. Det skulle inte bara värna säkerheten och kvalitén, utan också svenska arbetstillfällen.

Olyckligt är också att högskoleutbildade tandtekniker kommer att få svårt att få jobb. Dessa behövs då vi har en ålderstigen kår. Vid eventuell kris eller krig är det också nödvändigt att det finns inhemsk tandteknik för att klara akuta situationer för patienterna under svåra förhållanden.

Vad händer 2026?

Efterfrågan på tandtekniska tjänster kommer att skjuta i höjden om reformen införs, men då kommer vi ha förlorat många av våra skickliga yrkeskollegor. När tandtekniker en gång lämnat yrket återvänder de sällan, vilket gör det svårt att hitta kompetent arbetskraft i framtiden.

Om reformen genomförs enligt de nuvarande planerna är det avgörande att tandteknikföretag erbjuds liknande stöd som under pandemin, exempelvis i form av permitteringsstöd. Utan stöd kommer många företag inte ha möjlighet att behålla sin personal under denna period, vilket kommer att försvaga branschen och patientservicen.

Utredningens förslag till förändringar belyser tydligt de komplexa svårigheter som reformen för med sig och lyfter fram de ekonomiska och säkerhetsmässiga aspekter som kommer att medföra katastrofala effekter för svenska tandtekniska laboratorier och för tillverkningen av specialanpassade medicintekniska produkter.

Olle Sahlin

Ordförande Sveriges Tandteknikerförbund